

התפתחות האמונה בקב"ה במשך אלפיים שנה מאדם ועד אברהם

לאחר גירוש אדם וחווה מגן עדן האנושות נמצאת במצב של בלבול. אנשים לא יודעים להבחין בין טוב לרע ויצר הרע משתלט עליהם. עוברות כמה מאות שנים בלבד והאנשים שוכחים את האחד שברא את העולם! אנשים מתחילים להאמין שהעולם הוא קדמון ואין בורא לעולם. הם מתעסקים כל הזמן בעניינים גשמיים.

הריחוק מהאמונה הבסיסית בבורא עולם מתחיל כבר בדור השני. כשקין רוצח את הבל אחיו, אנו רואים שקיימת התרחקות מהעניינים הרוחניים ודבקות בעניינים הגשמיים. קיין, שבחר לדבוק ביצר הרע ונותן לו להשתלט עליו, משריש זאת זה גם לצאצאיו במשך כל הדורות. חווה, אמה של קיין, רואה את השפעתו של קיין על האנושות ומבינה כי מזרעו יצא רק רע ולה אין כל השפעה עליו או על זרעו. היא כל כך מצטערת וכשהיא יולדת בן שלישי: "וַיֵּדַע אָדָם עוֹד, אֶת-אִשְׁתּוֹ, וַתֵּלֶד בֶּן, וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שֵׁת" (1). היא נתנה לו את השם שת: "כִּי שֵׁת-לִי אֱלֹהִים, זָרַע אַחֲרַי--תַּחַת הַקֶּלַח, כִּי הִרְגוּ קַיִן" (2). חווה מתפללת לקב"ה בתקווה ששת ימשיך בדרכו של הבל, שידע להבחין בין הטוב לרע וידע להשתלט על יצר הרע ויכיר בבורא העולם.

אני רוצה לתאר ארבעה שלבים בהתפתחות האמונה באל אחד - החל מאנוש ועד אברהם.

לשת נולד בן "וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אֲנֹשׁ; אִזְ הוּחַל, לְקָרָא בְּשֵׁם ה'" (3). הנכד, אנוש, שממשיך את דרכו של הבל מגיע להבנה שלא יתכן שאין מנהיג לעולם. אנוש הוא אדם סקרן, שחוקר את המציאות סביבו. הוא מגלה שיש לעצמים (שמש, ירח, כוכבים, אבנים, עצים...) כוחות שמשפיעים על האנושות ועל העולם. אנוש לימד את האנושות להאמין באלילים. ומאז "הוּחַל, לְקָרָא בְּשֵׁם ה'" (3). הוא טען שיש הרבה "אלוקים" והחל "לקרוא את שמות האדם ואת שמות העצמים בשמו של הקב"ה, לעשותן אלילים ולקרואן אלוהות" (4). אנוש טען והוכיח שהשמש משפיעה על העולם ואמר שהיא אלוהה. אנוש גם חקר ומצא שהכוכבים משפיעים על התנהלות העולם ואמר שגם הם אלוהה. הוא ראה את האבנים ואת תכונותיהם ומצא שגם מהם יש השפעה על העולם והנה עוד אלוהה. וכך התרחבה האמונה בהרבה אלוהויות וכל אדם בחר לו את האלוקים שלו ואותו הוא היה עובד.

במשך מאות שנים האנושות כולה מאמינה באלילים, עד שנולד חנוך: "וַיְחִי-יָרֵד, שְׁתַּיִם וְשָׁשִׁים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה; וַיִּוֹלַד, אֶת-חֲנוֹךְ" (5). חנוך ראה שאביו, סבו וכל שכניו עובדים אלילים. הוא בדק את הנושא והבין שאכן יש כח לכל אחד מהעצמים. אמנם יש כח השפעה לשמש, יש כח השפעה לכוכבים ויש גם כוחות השפעה של האבנים והעצים על העולם. אבל לא יתכן שכל אחד מהם הוא אלוהים נפרד. ישנו כח אחד שמשפיע ונותן מכוחו לכל העצמים והם משפיעים מכוח זה על האנושות והעולם. לכן, חנוך הגיע למסקנה שהקב"ה ברא את העולם והוא זה שמשפיע על כל הנמצאים בו, כולל השמש, הירח והכוכבים: "וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת-הָאֱלֹהִים" (6).

לחנוך לא הייתה השפעה על אנשים אחרים. מעבר לזה, חנוך היה חלש אופי והיה מושפע מאנשים אחרים. הקב"ה כל כך אהב אותו, שלא רצה שיושפע לרעה מאנשים אחרים ולכן המית אותו לפני זמנו: "צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו והמיתו קודם זמנו..." (7).

עברו עוד כמה מאות שנים, ואנשים המשיכו לעבוד אלילים, להשתעבד לייצר הרע ולעשות מעשים רעים. עד שנולד נח: "וַיְהִי-לְמֹדָי, שְׁתַּיִם וְשִׁמְמִים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה; וַיֵּלֶד, בֶּן. וַיִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ נֹחַ" (8). נח היה שונה מחנוך. הוא האמין בקב"ה ועבד אותו. עליו נאמר: "נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, בְּדַרְתָּיו: אֶת-הָאֱלֹהִים, הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ" (9).

ההבדל בין חנוך לנח היה- שהאמונה של נח בקב"ה הייתה חזקה והוא לא היה נתון להשפעה של הסביבה עליו. האנשים שסביבו האמינו באלילים וניסו להשפיע עליו, אבל הוא נשאר חזק באמונתו ולא הושפע. אבל, הוא גם לא השפיע מאמונתו על אנשים אחרים.

הקב"ה מחליט להשחית את העולם יחד עם זרעו של קין. נח, שהוא מזרעו של שת (בנם השלישי של אדם וחוה) נבחר להמשיך את האנושות. לאחר יציאתו של נח מהתיבה, במשך עשרה דורות, עבודת האלילים חוזרת לעולם. אמנם יש את ממשיכי הדרך של נח, הבנים שלו: שם ועבר, אבל ההשפעה שלהם על האנושות היא קטנה.

בסוף עשרה דורות נולד אברם. "וַיְהִי-תֵרַח, שִׁבְעִים שָׁנָה; וַיֵּלֶד, אֶת-אַבְרָם" (10). הקב"ה מתגלה אל אברם ואומר לו: "לֵךְ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ, אֶל-הָאֲרָץ, אֲשֶׁר אֲרָאָךְ" למה הקב"ה בוחר באברם ומקים מהזרע שלו עם? מה מיוחד באברם? מה היה בו שלא היה בנח או בחנוך, שהאמינו גם הם בקב"ה?.

ההבדל העיקרי והחשוב הוא **כח ההשפעה**. אברהם האמין שהקב"ה ברא את העולם, מנהיג אותו ומשפיע על כל הנבראים. הוא האמין שהקב"ה הוא הכוח שמניע את העולם. השאלה היא מה הוא עשה עם הרעיון הזה? אברהם **שיכנע** אנשים רבים ולימד אותם את הרעיון שהקב"ה ברא ומקיים את העולם. אברהם גם לימד את האנשים את הדרך להשתלט על יצר הרע, כפי שהקב"ה אמר לקיין: "הֲלוֹא אִם-תֵּיטִיב, שְׂאֵת, וְאִם לֹא תֵיטִיב, לְפָתַח תַּטָּאת רִבִּץ; וְאֵלֶיךָ, תְּשׁוּקָתוֹ, וְאַתָּה, תִּמְשָׁל-בּוֹ". לאדם יש את הכוחות והיכולת להשתלט על יצר הרע. אברהם הביא לעולם את האמונה בקל אחד, עד שנקרא "אב המון גויים".

מקורות:

- (1) פרק ד' כ"ה
- (2) שם
- (3) שם כ"ו
- (4) שם, רש"י ד"ה "אז הוחל"
- (5) פרק ה', י"ח
- (6) שם כ"ב
- (7) פרק ה', כ"ד רש"י ד"ה "ויתהלך חנוך"
- (8) פרק ה', כ"ח-כ"ט
- (9) פרק ו', ט'
- (10) פרק י"א, כ"ו